

Sproglig adfærd og identitetsopfattelser blandt danskere i Norge

Af Randi Benedikte Brodersen

1 Indledning

Denne artikel¹ bygger på mundtlige og skriftlige data fra en empirisk undersøgelse i 2001 (med 63 danske informanter fra tre norske bykommuner) som sammen med en pilotundersøgelse (med 11 danskere fra Bergen) (Brodersen 1998) indgår i mit ph.d.-projekt *Sproglig variation, sproglig akkommodation og sprogholdninger blandt danskere i Norge*.

De spørgsmål der er i fokus her, drejer sig om sproglig adfærd og identitet: Hvordan er forholdet mellem sproglig adfærd og identitetsopfattelser blandt danskere i Norge? Er der en

¹ Jeg takker mine vejledere Tore Kristiansen, Institut for Dansk Dialektforskning, Københavns Universitet, og Gunnstein Akselberg, Nordisk institutt, Universitetet i Bergen, for værdifulde kommentarer under arbejdet med denne artikel. Artiklen er en bearbejdet version af et indlæg om identitet og sprog på konferencen *Språkleg identitet og haldning*, Hardingasete, Norheimsund/Tørvikbygd 19.–21. oktober 2001. Konferencen var den fjerde og sidste knyttet til det nationale forskningsprojekt *Talemålsendring i Noreg (TEIN)*. Artiklen er også en bearbejdet og udvidet version af en tekst i *Nordica Bergensia* 26 (Brodersen 2002). I forhold til de to tidligere versioner fokuserer jeg mere på sproglig adfærd end på identitet, jeg inddrager flere skriftlige data og data om informanternes skriftsprog. Desuden har jeg tilføjet flere informantcitater og korrigeret og suppleret oplysningerne i de kvantitative oversigter.

sammenhæng mellem de danske informanternes sprogbrug og deres identitet som danskere? Hvad kendetegner deres sprogbrug, hvordan karakteriserer de deres talesprog, og kan deres sprogbrug og selvkarakteristik belyse deres identitetsopfattelser?

Artiklen består af 6 afsnit. Indledningsvis antyder jeg variationen i sprogbrug og identitetsopfattelser blandt danskere i Norge, definerer begreberne identitet og sproglig adfærd og præsenterer materiale, metoder og teoretisk baggrund. Derefter følger afsnit 2 om danskere i Norge. Afsnit 3 og 4 handler om de danske informanternes identitet og afsnit 5 om deres talesprog, skriftsprog og sproglige selvkarakteristik. I afsnit 6 slutter jeg af med en kort diskussion om forholdet mellem sproglig adfærd og identitet.

Det er en almindelig opfattelse at der er en klar sammenhæng mellem sprog og identitet. Men det betyder ikke at der er en sammenhæng mellem sproglig adfærd og national identitet. Den nationale identitet er bare én blandt mange identiteter, og ikke nødvendigvis den overordnede eller knyttet til sprog. For danskere i Norge er dansk identitet ikke altid og automatisk knyttet til dansk sprog. Nogle kan godt opfatte sig som danskere uden at snakke dansk og uden at være født eller opvokset i Danmark. Det gælder fx en af mine norsktalende informanter som på spørgsmålet om hun følte sig dansk eller norsk, svarede "Jeg føler meg mest norsk, men jeg føler meg en god del dansk også" (K52² i interviewsamtale 18.5.2001). Andre snakker norsk og føler sig norske, selv om de er født og opvokset i Danmark. Atter andre føler sig danske – "med stort D" som en anden dansk informant (K42) skrev til mig i sommeren 2001 – og markerer deres danskhed ved at snakke dansk. Mange føler sig både danske og norske og snakker dansk, blandingssprog eller både dansk og norsk eller bare norsk. Eksemplerne kan give et indtryk af variationen i sprogbrugen og identitetsopfattelserne blandt danskere i Norge.

Sproglig adfærd er sprogbrug, og gælder her både talesprog og skriftsprog. Ved at inddrage begge typer sprogbrug fremkommer der et mere nuanceret billede af danskeres sproglige situation i Norge end hvis der kun er fokus på det talte sprog, og der dukker uventede

² K32 er en informantkode med kønsbetegnelse og båndnummer.

sammenhænge og forklaringer op, idet mange informanter kobler de to typer sprogbrug sammen, fx ved at sammenligne eller kontrastere dem. Desuden er der stor forskel på om informanterne helst vil skrive om deres erfaringer og oplevelser eller hellere vil fortælle om dem i en interviewsamtale. Nogle kan lide at berette om deres sprogbrug og sproglige erfaringer i både brev og samtale.

Det er også en fordel at kunne sammenligne skriftlige og mundtlige data, for samsvarende og evt. modstridende oplysninger og indtryk kan da give en bedre helhedsforståelse, og det bliver klart at der er mange individuelle og personlige forskelle, præferencer og andre påvirkningsfaktorer som spiller ind og som vi ikke kan have kontrol over når forskningsobjektet er mennesker og sproglig adfærd.

Identitetsbegrebet er komplekst og kompliceret. Identitet opfatter identitetsforskere i dag som en dynamisk og ambivalent størrelse som er forbundet med de sociale roller vi har, og de grupper vi tilhører eller identificerer os med. Identitet kan siges at omfatte mange delidentiteter eller underkategorier. Til de sociale roller og grupper hører bestemt adfærd, herunder også sproglig adfærd, meninger og holdninger, som kommer til udtryk både eksplicit og implicit. Vores adfærd påvirkes og styres af vores roller, og af hvordan vi opfatter os selv i disse roller, hvordan andre opfatter os og hvordan vi tror andre opfatter os. Rollerne og de sammenhænge de opstår og udvikler sig i, varierer og forandrer sig livet igennem. Derfor er også vores identitet eller identiteter – i et postmodernistisk perspektiv – hele tiden afhængige af vores forhold til andre og de grupper og roller vi bevæger os ind i og ud af i løbet af vores liv (jf. også Cargile, Giles og Clément 1995: 200).

Jeg opfatter identitet som et dynamisk, relationelt og processuelt begreb der her rummer dels danskeres forståelse af sig selv i en norsk kontekst i forhold til både nordmænd og andre danskere og af deres placering i forskellige sociale roller, dels hele deres forståelseshorisont sådan som den er præget af og har udviklet sig gennem kontakt og kommunikation med andre mennesker. Deres identiteter konstrueres i samspillet mellem dem selv og deres omgivelser, og både det individuelle og det sociale aspekt er i stadig udvikling og

bevægelse (jf. fx Eckert 2000: 41, Erikson 1992: 20 og Steinset 1975: 55–57).

Den empiriske undersøgelse som mit materiale stammer fra, består af to dele. I den første del har 63 danske informanter udfyldt et skema og skrevet en sprogbiografisk beretning om deres liv som danskere i Norge. Det skriftlige materiale omfatter dels 63 registreringsskemaer med baggrundsoplysninger og sproglige oplysninger, dels 59 sprogbiografiske bidrag om livet som dansker i Norge med fokus på sproglige forhold. Der er 4 informanter som har returneret deres registreringsskema uden sprogbiografisk bidrag, fordi de har skriveproblemer. De 59 sprogbiografiske bidrag varierer fra nogle få linjer til flere tætbeskrevne sider og udgør i alt 70 sider.

I anden del, som er en interviewundersøgelse, har 60 informanter deltaget i et kvalitativt orienteret telefoninterview (Brodersen 2000). Desuden er der i denne del gennemført en gruppesamtale hvor fire informanter har medvirket, og tre af de 60 informanter er udvalgt til at deltage i et opfølgningsinterview. Alle typer samtaler handler om informanternes sprogbrug, sproglige erfaringer og sprogholdninger. Det mundtlige materiale består af 60 telefoninterview, hvoraf 50 er gennemført af en norsktalende interviewer og 10 af en dansktalende interviewer. Samtalerne, som er optaget på bånd, varierer i omfang fra ca. 25 til ca. 90 minutter. I alt er der næsten 50 timers samtale. Data fra interview i pilotprojektet, gruppesamtale og opfølgning-interview er ikke behandlet her.

I hovedudvalget er der 60 informanter som har medvirket i både den skriftlige og den mundtlige del. Den skriftlige opgave var helt åben, og der var ingen krav om bestemte emner som skulle behandles, men instruksien rummede nogle forslag til hvad informanterne kunne fortælle om:

Skriv om dit liv som dansker i Norge

Fortæl f.eks. om vigtige sproglige erfaringer og oplevelser fra din første tid i Norge eller senere, fortæl om nordmænd har problemer med at forstå dansk, hvordan du tilpasser dig til norsk, gerne med eksempler, hvad du synes om norsk og *om du føler dig dansk eller norsk og hvorfor* [kun kursiveret i denne artikel]. Skriv som du er vant til, på dansk, bokmål, nynorsk eller en blanding. Skriv på maskine eller med tydelig håndskrift. Hvis du synes det er vanskeligt at skrive en side, så skriv

bare nogle stikord eller nogle få sætninger, så kan vi vende tilbage til dem per telefon. Hvis du vil skrive mere end en side, kan du bruge bagsiden af arket.

Også i interviewsamtalen blev informanterne spurgt om de følte sig danske eller norske. Desuden blev de spurgt om de mente deres danskhed havde noget med deres sprog at gøre. Deres svar fra brev og samtale citerer og kommenterer jeg i afsnit 3, 4, 5 og 6.

Der findes ingen undersøgelser om dansk og danskere i Norge³, men svenskeres sproglige situation i Norge er præsenteret i en svensk doktorgradsundersøgelse fra 1979 (Nordenstam 1979). Der findes også en række andre nabosprogs-undersøgelser (Bø 1978, Haugen 1953, Haastrup og Telemann 1978, Maurud 1976, Uhlman 1991 og 1994). Alle disse empiriske undersøgelser har på forskellig vis haft betydning for mit arbejde.

Metodisk er jeg inspireret af William Labovs, Helge Omdals og Mats Thelanders telefoninterviewundersøgelser (Labov 1984 og 1999, Omdal 1994 og Thelander 1980) og af psykologen Steinar Kvaales arbejde med det kvalitative forskningsinterview (Kvale 1997). Især Labovs metodiske kreativitet har jeg oplevet som stimulerende (Labov 1984).

Den teoretiske ramme i mit projekt er dels den *labovske sociolingvistik* (Labov 1966 og 1972), men med stærkere fokusering på sprogbrugerne i sprogsamfundet end på sproget i samfundet, dels *akkommodationsteorien*, som er udviklet af Howard Giles og hans medarbejdere. En kort præsentation af akkommodationsteorien findes i Shepard, Giles og Le Poire 2001. Om termen akkommodation se note 4.

³ Der findes en række litterære fremstillinger af danskeres møde med Norge og danskeres oplevelser i Norge, især af danske forfattere (se fx Brønsted 1953 og Nielsen 1990). Det sproglige møde mellem dansk og norsk er kort berørt i H.C. Andersens eventyr "Laserne" hvor vi træffer en dansk las i samtale med en norsk. Samtalens norske særtræk kommer tydeligt frem i Bodil Udsens oplæsning af eventyret (Andersen 1995). Når den norske las har ordet, giver hun den nogle udtaletræk hun oplever som markant norske træk, idet bl.a. de lyse danske *a*'er bliver skiftet ud med mørke norske *a*'er og de "bløde" konsonanter med "hårde".

Teoretisk inspiration har jeg også fundet i bidrag inden for interaktionel sociolingvistik (Gumperz og Cook-Gumperz 1982), akkulturationsteori (Bourhis 2001 og Liebkind 2001), identitetsforskning (Erikson 1992, Feldbæk 1992, Fink 1991, Teigen 1993, Køppe m.fl. 1997 og Østergård 1991), filosofisk hermeneutik (Gadamer 1972), kontaktlingvistik (Kerswill 1994, Trudgill 1986 og Weinreich 1974) og perceptuel dialektologi (Preston 1999).

2 Danskere i Norge: Hvem er de?

Som Statistisk sentralbyrå har jeg defineret danskere i Norge som danske statsborgere. Ifølge Statistisk sentralbyrå var der per 1. januar 2001 registreret i alt 19 405 danske statsborgere i Norge. I år 2000 var der 170 danskere som skiftede statsborgerskab og blev norske (Statistisk sentralbyrå 2001: 106–107).

Danskere var i 2001 den andenstørste gruppe af udlændinge i Norge. Den største gruppe er svenskere: 25 170. Den tredje største gruppe er fra Bosnien-Hercegovina: 11 611. Og den fjerdestørste kommer fra Storbritanien: 11 074 (Statistisk sentralbyrå 2001: 106).

Danskere i Norge bor spredt rundt omkring i alle dele af landet, som andre indvandrede nordboere, og mange er kommet til Norge alene eller sammen med familie eller på grund af andre familiemedlemmer som allerede boede i Norge. Nogle er flyttet til Norge på grund af en norsk kæreste, andre på grund af arbejde, eventyrlyst eller et behov for nye udfordringer, norsk natur eller en kombination af arbejde og familieforhold – eller tilfældigheder.

Der er ingen tæt sammensvejsede grupper af danskere i Norge, men der findes danske foreninger i bl.a. Bergen og Oslo. Danskere har de samme rettigheder som nordmænd, men har ikke stemmeret ved stortingsvalg. Men som andre nordboere i andre nordiske lande har de ifølge en fællesnordisk aftale fra 1973, *Nordisk Sprogkonvention*, ret til at bruge dansk i alle offentlige og juridiske sammenhænge. Men ingen af mine informanter eller andre danskere i Norge jeg har mødt, har kendt til denne aftale.

Danskere i Norge har vidt forskellig baggrund:

- a) Nogle er født og opvokset i Danmark og har danske forældre

- b) Nogle er født i Danmark og har danske forældre, men er opvokset i Norge
- c) Nogle er født og opvokset i Norge og har danske forældre eller en dansk far/mor og en norsk forælder
- d) Nogle er født i Danmark, har danske forældre, men har tilbragt en del af deres barndom eller ungdom i udlandet
- e) Nogle er færing

Foruden disse er der en lille gruppe eksdanskere – eller naturaliserede nordmænd – som har skiftet til norsk statsborgerskab. I år 2000 var der som nævnt i alt 170 personer.

De fleste informanter i mit udvalg hører til de tre første kategorier. Enkelte har tilbragt en del af deres barndom eller ungdom uden for Danmark og Norge. Én informant er færing, og én er eksdansker. I pilotundersøgelsen og hovedundersøgelsen medvirker der i alt 74 danske informanter over 18 år.

Mit hovedudvalg er et statistisk tilfældigt udvalg, leveret af en norsk datacentral. Oprindeligt blev der trukket et udvalg på 90 danske statsborgere over 18 år, og 10 i reserve. Der var lige mange mænd som kvinder, de var geografisk jævnt fordelt på kommunerne Bergen, Kristiansand og Oslo, og med hensyn til civilstatus var 1/3 af dem dansk gift, 1/3 norsk gift og 1/3 aleneboende.

Det endelige udvalg er på 60 danske statsborgere, hvoraf 9 informanter er "håndvalgt" af mig da en del af de udvalgte af forskellige grunde ikke deltog i undersøgelser (bl.a. var der en del breve som blev returneret af postvæsenet, fordi adressaten var ukendt, der var mange enlige som ikke responderede, og der var uventet mange som ikke responderede trods tilsagn efter en telefonisk henvendelse). Af de 60 informanter er 25 fra Bergen, 18 fra Kristiansand og 17 fra Oslo. Der er 34 kvinder og 26 mænd. Aldersspredningen er stor; den yngste informant er 21 år, den ældste 76. Gennemsnitsalderen er 45 år. Nogle har været i Norge i over 40 år, andre bare i nogle få år. Med hensyn til civilstatus er der 33 informanter der har en norsk partner, 17 har en dansk partner, 6 bor alene, 3 har partnere eller samboere fra andre lande (Færøerne, Irland og Tyskland), og 1 informant bor sammen med sin danske familie.

Uddannelses- og erhvervsmæssigt repræsenterer informanterne et bredt udsnit af befolkningen i Norge.

Med til beskrivelsen af danskere i Norge – som gruppe – hører også en kort karakteristik af forholdet mellem Danmark og Norge, mellem "dem" og "os", og vores opfattelse af hinanden, eftersom vi identificerer os med hver vores gruppe i nogle sammenhænge og ser os selv i kontrast til "de andre", og også bliver påvirket af hvad "de andre" mener om os og af hvad vi tror de mener om os. Forholdet mellem danskere og nordmænd er præget af gensidig sympati og velvilje og i visse sammenhænge en fælles animositetsfølelse over for svenskerne. Da sidder nordmænd og danskere i samme båd, og svenskerne er "de andre". De fleste informanter kontrasterer disse forhold helt uopfordret.

Ifølge nordmænds stereotype opfattelser er danskere "hyggelige", "blide" (glade), joviale, frimodige, frisindede og udadvendte. Nordmænd genkender danskere sprogligt allerede efter at have hørt nogle få danske ord – i modsætning til danskere der ofte ikke kan høre forskel på norsk og svensk – og ifølge mange af informanterne synes nordmænd at danskere lyder som om de har "en potet i halsen" når de snakker. Det er ikke godt at vide hvor denne karakteristik stammer fra eller hvordan den er opstået, men den kan måske have noget med danske træk som konsonantsvækkelser, trykfordeling, stød og bagtungelyd at gøre.

3 Dansk identitet?

Ole Feldbæk skriver i *Den Store Danske Nationalencyklopædi* at "[d]ansk identitet forstået som en persons eller en gruppes identifikation med Danmark og det at være dansk er et fænomen med et stærkt tids- og situationsbetinget indhold" (Feldbæk 1997: 234). Også flere af mine danske informanter kommer ind på at deres oplevelse af at føle sig dansk er situationsafhængig eller er knyttet til sted og ændrer sig med tiden (jf. citat 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15 og 16 nedenfor).

Også det videnskabelige fokus på identitet og danskhed varierer, men især fra omkring 1990 er der kommet en strøm af bidrag inden

for dansk identitetsforskning: bl.a. firebindsværket *Dansk Identitetshistorie* (Feldbæk 1991–92), de tre antologier *Identiteter i forandring* (Fink og Hauge 1991), *Dansk Identitet?* (Østergård 1992) og *På sporet af dansk identitet* (Lundgren-Nielsen 1992), en lille bog om *Identiteter i Europa* med nogle sider om dansk identitet (Knudsen 1989) samt den indiske socialantropolog G. Prakash Reddys empiriske bidrag *Sådan er danskerne* (1991). I kølvandet på alle disse identitetsudgivelser er der nu også kommet en række danske sproglige undersøgelser som inddrager identitet og identitetsforhold (fx Hansen, Pedersen og Schack 2002, Ladegaard 2002, K. M. Pedersen 2000, Quist 1998). – I nordisk sammenhæng er det i øvrigt Norge der kan skilte med at have flest eksempler på sproglige undersøgelser som gør brug af identitetsbegrebet (Pedersen I. L. 2001).

I en artikel om identitet i dagbladet *Information* i december 2001 bliver sociologen Peter Gundelach refereret for at nå frem til at dansk identitet – i Danmark – er et resultat af Grundtvigs indflydelse og de mange tab og nederlag som har reduceret Danmark fra et stort rige til et lille land. Gundelach mener at "(v)i har en særlig kombination af at være kritiske over for indvandrere og samtidig være enormt stolte af at være danskere [...]" (Villadsen 2001). Det er vanskeligt at vurdere om danskere er mere stolte af deres nationale ophav end folk er i lande vi kan sammenligne os med, men det vigtige er at kontrasten mellem "dem" og "os" først kommer tydelig frem når de andre kommer tæt på. Det sker fx i en situation hvor der et konkurrence- eller et trusselement inde i billedet, eller når vi opholder os i udlandet. Flere af mine informanter bemærker at de fx holder med Danmark i sportskampe når Danmark og Norge spiller mod hinanden, og at de er blevet mere bevidste om og opmærksomme på deres danskhed og dansk adfærdstil og omgangstone efter at de er kommet til Norge (se fx citat 7 nedenfor), men de allerfleste oplever at de er med i et norsk fællesskab, og føler ikke behov for at opsøge andre danskere i Norge, fx gennem danske foreninger. I øvrigt er der kun få af informanterne som er medlem af danske foreninger. Flere bemærker at de ikke er kommet til Norge for at være sammen med andre danskere og hvis de kommer sammen med

andre danskere, så er det ikke på grund af den fælles danske baggrund, men mere et spørgsmål om personlig kemi og interesser.

I hovedudvalget er der 60 informanter som har sendt et registreringsskema og et brev med en beretning om deres sproglige erfaringer (3 har kun sendt skema, ingen beretning), men 17 af de 57 kommer ikke ind på identitetsproblematikken. Det kan betyde at emnet ikke er så vigtig for danskere i Norge eller måske netop er vanskeligt at forholde sig direkte til og skrive om. Informanternes brug af modalpartikler som *vel* og *nok*, deres tøven og deres metakommentarer i samtalerne (fx "Det er et vanskeligt spørgsmål" (K32) og "Ja, det var et godt spørgsmål" (K33)) kunne tyde på at mange oplever identitetsproblematikken som kompliceret.

De danske informanter der giver udtryk for at de føler sig danske eller mere dansk end norsk, knytter deres danske identitet eller danskhed til en af disse kategorier:

- nationalitet (dansk statsborgerskab og dansk pas)
- fødested; fædreland; opvækst og rødder; rødder
- opdragelse og "arv og miljø" (K50); "det ligger i sjælen" (K42)
- traditioner
- gemyt
- humor
- "lynne, sprog, mat ..." (M9)
- kultur
- sprog som del af kulturen; "sprog og kultur" (K12)

De fleste informanter nævner bare en enkelt faktor som "forklaring" på om de føler sig danske eller norske – ofte er det nationalitet eller statsborgerskab – og de kommer af sig selv ind på at de ikke ønsker at skifte statsborgerskab, selv om de ikke har stemmeret ved stortingsvalg fordi de ikke er norske statsborgere. Den nationale identitet opleves som en vigtig etiket med stor symbolværdi.

Det er også interessant at flere ser sig selv som danskere i kontrast til nordmænd, de definerer dansk som ikke-norsk, ved at fremhæve "typiske" norske omgangsformer som de ikke værdsætter eller

forstår, men sådanne kritiske vurderinger kommer næsten kun frem i interviewsamtalerne.

Det kan måske undre at sprog ikke er en national identitetsfaktor som ret mange informanter nævner. Det kan måske hænge sammen med den sproglige lighed mellem dansk og norsk som gør at danskere kan snakke dansk i Norge, om end i mere eller mindre modificeret form. Det kommer nogle informanter ind på i interviewsamtalerne hvor de fx siger at dansk og norsk er "som dialekter" (jf. citat 33 nedenfor). Det kan også være tænkeligt at sproget hører sammen med eller er indlejret i andre kategorier, som en underordnet "selvfølgelighed" der måske ikke kræver særlig omtale. Og endelig kan det være at det er det nationale identitetsbegreb der er noget i vejen med, både på den måde at det for informanterne ikke er et begreb som altid er knyttet til sprog, eller som sprog giver indhold, og fordi det kan have nogle negative konnotationer – og ofte ender i stereotyper (Østergård 1991:176) og har et andet indhold i Danmark end i Norge.

I de citerede informantsvar i dette og de følgende afsnit står der en informantkode med en kønsbetegnelse (K/M) og et båndnummer (1–60). I svarene står der efter informantkoden også en henvisning til brev eller samtale for at vise hvor citatet stammer fra. I nogle tilfælde bliver informanternes skriftlige svar uddybet eller modificeret i interviewsamtalen. I andre tilfælde findes der kun mundtlige svar. I et par tilfælde er der ikke samsvar mellem de skriftlige og de mundtlige svar. Mange gange er informanterne mere åbenhjertige og meddelssomme i samtalen end i deres skriftlige svar. Alt dette viser både kontekstens og mediets betydning, men også at der kan ske en udvikling fra beretning til interview samtale, og at samtalen er et projekt som informant og interviewer i høj grad er fælles om.

De skriftlige svar er gengivet med informanternes originale ortografi og tegnsætning. Citater fra interviewsamtalerne er skrevet på dansk eller norsk, alt efter hvilken norm informanterne orienterer sig mod. Hvis deres talesprog er overvejende dansk, er det transskriberet på dansk, og hvis der er et mere norskpræget sprog, er det på norsk. Særnorske gløser og udtryk er skrevet på norsk uanset om udtalen er norsk eller dansk.

Mange informanter skriver og siger uden tøven at de føler sig danske, men kun få bruger begrebet identitet. Fx skriver en af de kvindelige informanter der bor i Norge sammen sin danske mand, og som har børn der er født i Norge:

(1) Jeg føler mig dansk og ved, at jeg aldrig kommer til at føle mig norsk [...]. Men selv om jeg og min mand sprogligt og på anden måde bevarer vores identitet som danskere, har vi været optaget af ikke at pålægge vores børn at skulle lære sig det danske (K21 i brev).

En ung kvindelig informant der flyttede til Norge sammen med forældrene da hun var 3 år, skriver:

(2) Det er vanskelig å si om jeg føler meg dansk eller norsk. Jeg føler meg nok som en blanding, men mest norsk [...]. Det er ikke ubevisst at jeg har valgt å holde på mitt danske statsborgerskab. Jeg synes det er fint å fortsatt få lov til å være litt dansk. Det er en del av min identitet (K57 i brev).

En anden informant, som er dansk gift, og som siger han føler sig både dansk og norsk, skriver:

(3) Vi er stadig danske statsborgere og ønsker ikke å kutte våre røtter (M24 i brev).

Det er også interessant at bemærke at mens mange af informanterne selv ikke oplever at deres danske identitet er knyttet til dansk sprog, så bliver de af nordmænd identificeret som danskere så snart de siger noget på dansk.

Informanterne reagerer forskelligt på nordmænds syn på dem som danskere. Når det gælder nordmænds forsøg på at immitere dansk, fortæller mange informanter at det irriterer dem. De fleste synes det er positivt at kunne score "nogle point" på at være dansk, og nogle forstår at spille med på nordmænds stereotype opfattelser, som fx M4 der under underskrift og navn skriver "En glad dansker i Norge", mens andre tager afstand fra at blive sat i bås som "glad", "hyggelig" og "frisindet" og vil være "sig selv" og ikke bare dansker. Enkelte markerer dette ved at akkommodere så meget de kan i retning af

norsk, eller ved at tilegne sig norsk, så det ikke er muligt at lokalisere dem som danskere på grund deres sprog:

(4) Etter en tid [...] ble det et problem at det danske som opprinnelse ble mer interessant enn hva jeg faktisk sa. Det var nok en av hovedårsakene til at jeg begynte å legge om det muntlige språket (K1 i brev).

(5) Det som jeg fant ut av at altså det der danske det vil jeg ikke ha hengende på meg fordi jeg synes det er litt diskriminerende, uansett om du sier svenske eller danske eller nordlending. Det er diskriminerende. Folk har et navn (K41 i samtale).

4 Dansk eller norsk identitet?

På spørsmålet om de føler sig danske eller norske, svarer omtrent halvdelen af informanterne at de føler sig danske, men næsten 1/3 siger de føler sig både danske og norske. Oversigten nedenfor sammenfatter de skriftelige svar og interviewsvarene og viser fordelingen på og forholdet mellem de 5 kategorier som materialet rummer: dansk identitet, både dansk og norsk identitet, norsk identitet, andet og ved ikke.

De informantsvar der entydigt hører under kategorierne dansk identitet og norsk identitet, er opført der, mens både-og-kategorien indeholder dels de eksplicitte både-og-svar, dels svar af typen "mest" dansk og "mest" norsk". I de tilfælde hvor informanterne har svaret både skriftligt og i samtalen, er der samsvar mellem informanternes skriftlige og de mundtlige svar.

Identitet blandt danskere i Norge

Dansk identitet:	27
Dansk og norsk identitet:	18
Norsk identitet:	10
Andet ("skandinavisk", "europæer", "udenlandsdansker")	4
Ved ikke:	1
I alt	60

Citater om Dansk identitet

Næsten halvdelen af de 60 informanter giver i interviewsamtalen udtryk for at de føler sig danske.

(6) Jeg føler mig dansk og ved, at jeg aldrig kommer til at føle mig norsk [...] Forholdet mellem det danske og norske skifter igennem de år, man er her: først er afstanden stor, så mindsker den, og så øger den igen (K21 i brev).

(7) Jeg føler mig meget dansk sikkert mere end da jeg boede i Danmark (K26 i brev).

(8) Jeg føler mig som dansk og jeg kommer altid til at forblive dansk statsborger (K40 i samtale).

(9) Om jeg føler mig dansk, jo med stort D, det ligger nok i sjælen (K42 i brev).

(10) På tross av at jeg har levd det meste av livet i norge, så føler jeg meg dansk. Nærmest umiddelbart når jeg kommer til danmark føler jeg meg hjemme. Hvorfor er ikke lett å si, lynne, språk, mat... (M9 i brev).

Citater om Dansk og norsk identitet

Ser vi på svar fra nogle af de 18 informanter som føler sig både danske og norske, kommer der forklarende faktorer som tid, sted og situation ind i billedet:

(11) Jeg føler mig nok mest som dansker, men når jeg er i Danmark føler jeg mig alligevel ret norsk [...]. Jeg er nok blevet en blanding (K6 i brev).

(12) Om jeg føler meg dansk eller norsk er vel etter hvert blitt situasjonsbestemt" (K16 i brev).

(13) Jeg føler meg norsk i noen situasjoner, dansk i andre [...] det er også sikkert derfor du – vi var med i danske foreningen der i begynnelsen – at du er jo litt sånn du blir mer patriotisk når du reiser vekk du blir litt mer dansk og man markerer det på en eller annen måte måske, men altså akkurat det føler jeg ikke noe behov for lengre altså [...] du blir nok mer norsk med årene selv om jeg ikke ønsker å skifte statsborgerkskap (M17 i samtale).

(14) Jeg føler mig anderledes i Danmark. Jeg føler mig stadig fremmed her [efter 5 år i Norge]. I perioder føler jeg mig mere norsk, taler mere norsk. F.eks. på Finsehytta, DNT's hytte på Finse hvor jeg har arbejdet periodesvis de sidste 4 år [...]. I perioder når jeg har opholdt mig meget i Danmark snakker jeg meget dansk (K49 i brev).

(15) Når jeg er her, så føler jeg mig som dansk og når jeg er i Danmark, så føler jeg mig nogle gange mere som norsk (K49 i samtale).

Den ældste informant, på 76 år, skriver:

(16) Vi føler os mest som Norsk nu efter så mange År her [dvs. efter 32 år] (M31 i brev).

En af de tosprogede informanter som er født og opvokset i Norge, siger:

(17) Når jeg gik på børne- og ungdomsskolen så tror jeg nok jeg følte mig nogle gange mest som dansk [...] det blev vældig fremhævet at jeg var dansk (K57 i samtale).

Citater om Norsk identitet

De 10 informanter der føler sig norske, er dem der enten har "arvet" deres statsborgerskab efter deres far eller er født i Norge eller har boet i Norge hovedparten af deres voksne liv og evt. er norsk gift og har børn der går eller har gået i norsk skole.

(18) Egentlig så har jeg hele livet vært og følt meg norsk. Statsborgerskap følger faren i 1962 (M37 i brev).

(19) Er ikke lett å skrive om mitt liv som danske i Norge når jeg føler meg som nordmann (K54 i brev).

(20) På spørsmålet om jeg føler mig dansk eller norsk, må jeg nokk si at jeg er norsk selv om jeg har dansk statsborgerskab (M55 i brev).

Der er også en af de ældre informanter som oplever et misforhold mellem det at være dansk statsborger og føle sig norsk. Han har været i Norge i 37 år og skriver at han er "mer dansk enn norsk når det kommer til stykket", men i interviewet siger han:

(21) Det er fælt å si det; jeg er dansk statsborger, men jeg føler meg som norsk (M5 i samtale).

En anden skriver at det er "vanskelig" at sige om han føler sig dansk eller norsk, men i interviewsamtalen siger han:

(22) Jeg er jo helt klart dansk og ville aldrig bytte statsborgerskab. Det er et vanskelig spørgsmål [...] jeg føler mig både som norsk og dansk altså (M38 i samtale).

Citater om *Andet*

Under *Andet* er der fire informanter; to føler sig "skandinavisk", én som "europæer" og én som "udenlandsdanser":

(23) Jeg føler meg ikke som norsk, men jeg har heller ikke følelsen av å være danske strandet i Norge [...] spesielt dansk føler jeg meg ikke, mer sånn skandinavisk med ikke lokal bakgrunn (M46 i brev).

En af informanterne ønsker ikke at tage stilling til identitetsspørgsmålet og siger:

(24) Men det er mer sånn prinsipielt. Jeg liker ikke å tenke i de baner [...] føler meg mer som europæer enn som dansk eller norsk (M39 i samtale).

Citatet om *Ved ikke*:

Der er kun en enkelt informant som giver udtryk for at han ikke ved om han føler sig dansk eller norsk:

(25) Ja, det er vanskelig at tage stilling til, ikke? Fordi du må som sagt tilpasse dig det land du lever i, men jeg tror ikke jeg vil opgive mit danske statsborgerskab. Det tror jeg ikke jeg har nogen intentioner om (M2 i samtale).

5 Hvad kendetegner informanternes sproglige adfærd?

Det teoretiske udgangspunkt her er akkommodationsteorien som forsøger at forklare hvordan og hvorfor mennesker akkommoderer sprogligt, dvs. tilpasser deres sproglige adfærd i forhold til andres adfærd, og hvad de får ud af det, og hvad det koster dem. Sproglig akkommodation er et grundvilkår når mennesker interagerer. Når danskere flytter til Norge og får kontakt med nordmænd og reaktioner på deres talesprog – og deres danskhed – så kommer der gang i en akkommodationsproces. Resultatet af denne proces er ændret sproglig adfærd, og det er denne adfærd og informanternes motiver for at akkommodere som har interesse her.

Informanternes sproglige adfærd skal dels relateres til bl.a. sociale faktorer som alder, antal år i Norge, civilstatus, kontakt med andre danskere og erhverv, dels sammenholdes med socialpsykologiske faktorer som bl.a. motiver for akkommodation og holdninger til dansk, norsk og blandingsprog.

Danskeres sproglige akkommodation⁴ og akkulturation⁵ i Norge kan ikke sammenlignes med hvad vi finder andre steder i verden,⁶

4 Akkommodation er en socialpsykologisk term som bruges om den tilpasning der finder sted imellem mennesker i interaktion. Jeg har defineret sproglig akkommodation som en sprogbrugers sproglige tilpasning i forhold til en anden sprogbrugers talesprog og som en kommunikationsstrategi som en sprogbruger ofte kombinerer med andre kommunikations-strategier (Brodersen 1998:58). I min undersøgelse drejer det sig først og fremmest om sproglig langtidsakkommodation blandt danskere i Norge som resultat af direkte kontakt med norsktalende sprogbrugere.

5 Akkulturation er en antropologisk term som bruges om den gensidige forandringsproces som finder sted når grupper med forskellig kulturel baggrund kommer i kontakt med hinanden og som implicerer en tilpasning for de involverede grupper og individer. Akkulturationsprocesser drejer sig både om kulturelle og sproglige forandringer (Bourhis 2001:6). I akkulturation indgår forskellige former for akkommodation.

6 Når det gælder danskhed og dansk sprog blandt danskere der er udvandret til forskellige dele af verden, er der stor forskel på hvordan og hvor hurtigt den sproglige tilpasningsproces foregår; danskere i USA har skiftet sprog forholdsvis hurtigt, mens den danske koloni i Argentina har holdt mere fast ved dansk. Også danskere i Grønland har som regel kun snakket dansk og ikke lært sig grønlandsk (Holm og Laursen 1997:38).

dels fordi mange sociale, politiske og kulturelle forhold i Danmark og Norge på mange måder er temmelig ens, og dansk og norsk er så nært beslægtede nabosprog at de kan bruges i mere eller mindre modificeret form i nabolandet, dels fordi der er mange former for kontakt, samarbejde, udveksling og færge- og flyforbindelser mellem Norge og Danmark osv. som giver muligheder for direkte kontakt med familie og venner i Danmark, ferierejser til Danmark og for at følge med i samfundsudviklingen i større eller mindre grad.

Der er blandt voksne danskere i Norge tale om en forholdsvis hurtig og meget pragmatisk motiveret akkommodation til norsk, ofte på flere sproglige niveauer samtidig. Leksikalsk og udtalemæssig akkommodation er mest udbredt og forekommer som regel i kombination, mens morfologisk og syntaktisk akkommodation er mere sporadisk og ofte mindre gennemført.

Der er stor forskel på hvilken betydning dansk sprog har for danskere i Norge, og hvor vigtigt det er for dem at bruge og "bevare" deres danske talesprog, at akkommodere til norsk i større eller mindre grad – "lægge om" som mange siger – eller at tilegne sig et norsk talesprog og/eller skriftsprog.

Mange af de informanter der er kommet til Norge som voksne, taler dansk med et mere eller mindre norskpræget leksikon og nogle udtalemæssige tilpasninger, og mange taler blandingssprog. Forholdsvis få er norsksprogede eller tosprogede, og de er da enten kommet til Norge som barn eller ung eller tidligt i deres voksne liv, eller de er andengenerationsdanskere. En kvantitativ oversigt nedenfor viser forekomsten og fordelingen af de forskellige sprogformer.

Når informanterne fortæller om deres motiver for deres talesproglige akkommodation til norsk, eller deres tosprogethed (dansk og norsk eller dansk og blandingssprog), er der tre hovedmotiver der går igen:

- Kommunikations hensyn og undgåelse af forståelsesproblemer (se fx citat 27, 28 og 29 nedenfor)
- Afstandtagen fra blandingsprog (se fx citat 30)
- Afstandtagen fra at blive "reduceret" til dansker (se fx citat 4 og 5 ovenfor)

Når det gælder informanternes skriftsproglige akkommodation eller tilegnelse af norsk skriftsprog, kommer der flere andre motiver ind i billedet:

- Forventninger på arbejdspladsen
- Egne ambitioner og mål
- Et ønske om at være sproglig anonym
- Et krav fra en offentlig instans:

(26) Det kom også pålegg fra Jus.dep. om at det skulle skrives på norsk i officielle brev (K1 i brev).

Nogle eksempler kan illustrere hvad der har sat gang i informant-ernes akkommodation eller fået dem til at begrænse den mest muligt:

(27) Språk problemene startet med en gang, og spesielt tal vakte store problemer begge veier [...]. Under samtaler og forhandlinger med Norske kunne man oppleve at tilhører tilkjennegav å ha forstått, men svaret retur beviste at så ikk var tilfellet. Løsningen blev ganske fort å bytte flest mulig gloser ut med Norske (M4 i brev).

(28) Mine første erfaringer samt til dels en ting som opleves selv efter ca. 9 år i landet, er nordmænds problemer med at forstå Dansk, det er derfor meget nødvendigt delvis at tilpasse sig Norsk sprogbrug – dvs. at bruge en del Norske ord og vendinger, noget der kan gøre det enklere for personer du har kontakt med at forstå det du siger, det er desuden altid nødvendigt at tale langsomt og tydeligt, så du undgår at skulle repetere alt hvad du siger (M34 i brev).

(29) Der var ingen av kunderne som forstod hvad jeg sa, så først da begynte jeg at ligge helt om. Bode vel i Oslo i ca 8 år tilsammen hvor jeg i 7 år la veldig mye om (K40 i brev).

(30) Mit møde med en dansk kollega i Tromsø (1975) bevirkede at jeg valgte at tale dansk. Kollegaen talte halv norsk-dansk – hvad der var uforståeligt for stort set alle (M7 i brev).

I de fleste tilfælde kombinerer informanterne deres sproglige akkommodation med andre kommunikationsstrategier, og mange nævner at de gør sig umage for at snakke langsomt og tydeligt:

(31) Som dansk kan du "klare" dig uden at forandre dit sprog – men du må tale langsomt og tydeligt. Enkelte danske/norske ord har divergerende betydning [...], og man må derfor være opmærksom på ordvalg (M2 i brev).

Mange danskere ønsker eller havde i begyndelsen af deres ophold et ønske om at lære at snakke og skrive norsk, men kun ganske få af dem der er kommet til Norge som voksne, opnår en så god beherskelse af et norsk talesprog at de af nordmænd vurderes som norsktalende, men samtidig bliver deres danske talesprog udtyndet og får et norsk islæt. En af unge informanter der kom til Norge som barn, omtaler denne udvikling og fortæller at hendes danske forældre nu snakker "flytende norsk":

(32) Dansken min har etter hvert blitt utvisket en del. Vi snakker en slags blandings dansk hjemme. Foreldrene mine har også glemte mye av dansken. De snakker nå flytende norsk begge to, og det er kun få som kan høre at de ikke er norske (K57 i brev).

Mange kommer ind på at det er vanskeligt at lære at snakke norsk som voksen, men en del mener heller ikke at det er nødvendigt eftersom dansk og norsk er som dialekter i forhold til hinanden:

(33) Jeg oplever det er veldig vanskelig i min alder [50 år] å lære seg norsk, men jeg oplever også at jeg på sin vis prater en form for "dialekt" (dansk), og derfor ikke har noe ønske eller behov for å lære meg norsk talespråk (K10 i brev).

Mange fortæller også at de bruger dansk eller et mere dansk-præget sprog i Danmark og når de er sammen med danskere, og norsk eller et norskpræget sprog i Norge og sammen med nordmænd. En del oplever altså sig selv som tosproget, eller brugere af to sprog, uanset om det er dansk og norsk de snakker, eller dansk og et dansk-norsk blandingsprog.

Informanternes sproglige adfærd er forsøgt sammenfattet i to sprogoversigter nedenfor. De tre sprogformer i talesprogsoversigten – dansk med tilpasninger til norsk, blandingsprog og norsk – udgør et kontinuum. Blandingssproget dækker et bredt midterparti på en skala med dansk i den ene ende og norsk i den anden.

Dansk med tilpasninger til norsk⁷ – er en sprogform med overvejende leksikalsk og ringe og sporadisk udtalemæssig og evt. morfologisk og syntaktisk akkommodation. Norsk kan også hos nogle informanter have et svagt dansk præg (fx på grund af forekomsten af enkelte danske gloser, en dansk bøjningsform eller evt. sporadisk stød m.m.). Som tosprogede har jeg regnet både de informanter der bruger dansk og norsk, og de informanter der bruger dansk og et dansk-norsk blandingsprog.

Blandingsprog er her brugt i neutral betydning om en norsk-dansk sprogform eller varietet med varierende akkommodation på flere sproglige niveauer samtidig. Det er kendetegnet ved en kombination af flere af følgende varierende træk:

⁷ Der mangler en dækkende betegnelse for det norskpåvirkede danske talesprog som danskere i Norge bruger. I sin sproghistorie kalder Henrik Bertelsen "det (norskfarvede) danske Sprog i Norge" for "Dansk-norsken" (Bertelsen 1927), og Verner Dahlerup bruger beskrivelsen "et temmelig norskfarvet Dansk" (Dahlerup 1921:78). I Peter Skautrup's sproghistorie har jeg ikke fundet nogen omtale af det danske sprog i Norge.

- Norskpræget leksikon (enkeltord, udtryk, vendinger og diskurspartikler)
- Norske ord med dansk udtale fx *kanske* og *tull*
- "Mørke" norske *a*'er i stedet for af de "lyse" danske *a*'er
- De "hårde" konsonanter *p*, *t* og *k* i stedet for de såkaldt "bløde" konsonanter *b*, *d* og *g* og diftonger der er opstået af svækkede konsonanter
- Norsk *u*-agtig lyd i stedet for dansk bagtunge-*u*
- Palatalisering efter *g*, *k* og *sk* foran vokal
- Initial *sj*-lyd i fx *generelt*
- Blandingsudtaler: fx *bruke* og *kanskje* med dansk vokal og norsk konsonant
- Blandingsformer: fx *jobbe* med dansk udtale og norsk form
- Norske præteritums- og participiumsformer: fx *svarte* og *forstått*
- Dobbelt bestemthed (sporadisk): fx *de første årene* og *mannen min*
- Negation før lette led: fx *jeg så ikke det*
- Gentagelse af subjekt som nominalt led i slutfelt: fx *det er helt greit det*
- Subjektform i pronominale objekter: fx *jeg har nok læst de på dansk*
- Subjektform i præpositionelle objekter: fx *de passer jeg på*
- Subjektform efter præposition: fx *nogle stykker af de*

Grænsen mellem dansk og blandingsprog og mellem blandingsprog og norsk er flydende og varierer afhængig af situation. Variationen er mest udpræget i situationer hvor der er både en dansker og en nordmænd til stede. Hvor grænsen går, afhænger også af om det er indfødte norske eller danske ører der lytter og vurderer. I norske ører lyder mange danskere i Norge meget danske, men i hjemlandsdanskere ører lyder de samme danskere dog meget norske. Blandt nordmænd er det især de tilflyttede danskere danske intonation der er i ørefaldende, men for hjemlandsdanskere er det deres norske gloser. Mange informanter er bevidste om og kommenterer denne kontrast, og enkelte får forskellige perspektiver med i deres skriftlige svar:

(34) Når jeg snakker med norske som jeg kjenner, siger de, at jeg snakker dansk. Når jeg snakker med ukjendte, spør de ofte om hvilket dialekt jeg snakker. Når jeg snakker med danske i Norge, siger de, jeg snakker dansk med norske ord og ordstilling. Når jeg snakker med danske i Danmark, siger de, jeg snakker norsk med dansk dialekt (K28 i brev).

(35) Efter et årstid besluttede jeg mig til at skrive og snakke norsk. Det indebar både en udskiftning af danske ord og udtryk, noget som man gør helt automatisk vil jeg tro, og en ændret ordstilling og stavemåde [...]. Jeg snakker en slags halvnorsk, hvor ordene og sætningsbygningen for det meste er norsk men selve lyden noget udefinerlig. Nordmændene tror jeg snakker dansk, og de synes det er underligt at andre danskere er så svære at forstå! [...] jeg er mig altid bevidst, at mit sprog er en hybrid: norske ord og sætninger i en halvdansk indpakning (K20 i brev).

(36) Jeg har for så vidt forsøgt fra første færd at gøre mig forståelig men [...] det norske tonefald har jeg aldrig det har jeg ikke fået til [...] jeg får det i hvert fald ikke til at snakke rigtig norsk nu er det jo vanskelig for mig selv at høre hvor [...] norsk jeg snakker [...] hvor dansk jeg snakker. Hvis jeg snakkede sådan som jeg gør nu i Danmark så ville de sige jeg snakkede norsk (M24 i samtale).

Mange forbehold er nødvendige når vi ser på tallene i oversigterne nedenfor, og de kan kun give et indtryk af forholdet og fordelingen imellem de forskellige sprogformer. Informanternes talesprog, som er samlet i oversigt 2 (fra interviewsamtalerne), er enklere at vurdere end deres skriftsprog, både fordi det mundtlige datamateriale er mere ensartet, større og delvis mere struktureret, og fordi det er et mere spontant produkt end de skrevne tekster.⁸

Når det gælder skriftsprogs-oversigten, kan det være vanskeligt at vurdere informanternes skriftsprog på en tilfredsstillende og fyldestgørende måde, både fordi de enkelte tekster varierer meget i omfang, og fordi nogle måske er blevet korrigeret af eller skrevet med

⁸ I interviewsamtalerne kommenterer informanterne både deres talesprog og deres skriftsprog og fortæller bl.a. om de er tilfredse med deres skrift- og talesprog som det er, om deres problemer med norsk ortografi, udtale og grammatik, med at udtrykke sig på norsk, deres sproglige usikkerhed og de kommentarer de får på deres sprog, både her og i Danmark.

hjælp fra en nordmand. Måske er der også flere blandingsprogsbrugere. Måske er der flere som bruger to forskellige skriftsprog.

Ser vi først på identitetsoversigten, som også stod i afsnit 4, og talesprogsoversigten, er der bedst samsvar mellem tallene når det gælder norsk talesprog og norsk identitet, men det er ikke sådan at alle der føler sig norske, også snakker norsk. Kombinationen blandingsprog eller to sprog og norsk identitet forekommer også. Dansktalende føler sig danske eller både danske og norske. Blandingsprogtalende føler sig danske, norske eller både danske og norske, eller som skandinav eller udenlandsdanser. Og tosprogede føler sig både norske og danske, danske eller norske. Jeg vender tilbage til forholdet mellem sprogbrug og identitet i afsnit 6.

1. Identitet blandt danskere i Norge

Dansk identitet:	27
Dansk og norsk identitet:	18
Norsk identitet:	10
Andet*	4
Ved ikke:	1
I alt	60

* "skandinavisk", "europæer", "udenlandsdanser"

2. Informanternes talesprog

Dansk med tilpasninger til norsk	15
Blandingsprog	27
Tosproget	9
Norsk	9
I alt	60

3. Informanternes skriftsprog

Dansk	13
Blandingsprog	11
To sprog	9
Norsk	24
Skriver ikke	3
I alt	60

Mange oplever det norske talesprog som vanskeligt og vanskeligere at lære end norsk skriftsprog og fremhæver i den sammenhæng dels norsk udtale som vanskelig, dels sprogenes lighed som problematisk, fordi det giver stor usikkerhed omkring hvad der er dansk og hvad der er norsk. En del har erfaret at deres tale- og skriftsprog langsomt er blevet mere og mere norskpræget, "af sig selv", uden at de har kunnet påvirke udviklingen (fx K1 og M11). Andre fortæller at de især har problemer med prosodiske træk på norsk ("melodien", "tonefaldet", "intonation"), enkelte kommer ind på at udtalen af nogle norske vokaler er problematiske:

(37) Jeg kan ikke "ramme" den rigtige intonation [...]. Jeg kan simpelthen ikke udtale et norsk "u", og "o" og "e" er heller ikke let. F.eks. når jeg nævner navnet "Eva", tror flere jeg mener "Ivar" (det opdager jeg, når de omtaler Eva som "han") (K6 i brev).

Mange fortæller at de har store problemer med at udtrykke sig skriftligt og oplever at skriftsproget er "det værste". Enten fordi de oplever at de ikke længere kan skrive dansk og ikke synes de behersker norsk skriftsprog godt nok, eller fordi de føler sig utilfredse med deres blandingsprog. Flere nævner også "de små skriftlige forskjellene" som vanskelige og priser stavekontrollen på deres pc. Gennemgående fylder de sproglige problemer som mange oplever som danskere i Norge, meget i deres breve og i samtalerne.

Alle informanter har givet en sproglig selvkaraktæristik på et registreringsskema med baggrundsplysninger⁹. Disse karakteristikker er samlet nedenfor i en oversigt med kategorier som rummer informanternes betegnelser alt efter om de tager udgangspunkt i dansk eller norsk som norm, bruger betegnelsen blandingsprog eller et synonym eller nævner to sprog eller en form for norsk. De bruger både neutrale betegnelser og mere malende og vurderende beskrivelser.

⁹ Bl.a. alder, føde- og opvækststed, antal år i Norge, civilstatus, antal børn og børnenes alder, deres egen, forældres og ægtefælles ud-dannelse og arbejde, ægtefælles/samboers og barns/børns hjemme-sprog.

Karakteristikkerne kan sige noget om informanternes syn på og vurdering af deres eget sprog, deres identitetsopfattelse – eller måske ønsket identitet? For at kunne sammenligne deres selvkarakteristikker med deres talesprog (i interviewsamtalen med en norsk interviewer), har jeg efter hver informantkode noteret informantens talesprog.

Dansk med norsk præg: 20 informanter

- *Dansk (evt. med tilpasninger til norsk)* (K6 som snakker dansk);
- *Dansk med norsk tilpasning* (M7 som snakker dansk);
- *Dansk så rent som muligt, men med islett av norske ord* (K8 som snakker dansk);
- *Dansk med visse tilpasninger* (K10 som snakker dansk);
- *Dansk med norske ord og vendinger* (K12 som snakker blandingsprog);
- *Når jeg taler med nordmænd tilpasser jeg sproget (gloser/udtryk/grammatik)* (K15 som snakker dansk);
- *Dansk med noen norske ord* (K16 som snakker dansk);
- *Dansk, men som de fleste andre danskere her, ændrer jeg mit sprog lige præcis så meget som skal til for at have en (sprog-)problemfri hverdag* (K21 som snakker dansk);
- *Dansk, men med tilpassede norske ord og vendinger* (M22 som snakker dansk);
- *Dansk med norske ord og ordstillinger* (M24 som snakker blandingsprog);
- *Dansk med lidt norsk (siger folk i Danmark)* (K25 som snakker dansk);
- *Dansk* (K26 som snakker blandingsprog);
- *Dansk tilpasset norsk* (K30 som snakker dansk);
- *Dansk med enkelte norske ord og vendinger* (M34 som snakker blandingsprog);
- *Dansk lidt norsk* (M36 som snakker dansk);
- *Dansk med sterkt norsk innslag* (M39 som snakker dansk);
- *Dansk med lidt krydder av sørlandsk* (K42 som snakker dansk);
- *litt norsk, men mest dansk* (M43 som snakker dansk);
- *vridt dansk* (M46 som snakker blandingsprog);

- *Dansk med norsk islæt (dorsk)* (K50 som snakker blandingssprog).

Blandingssprog: 13 informanter

- *Dansk/norsk* (M2 snakker blandingssprog);
- *Norsk, litt bergensdialekt, avlepet dansk, en mellomting mellem norsk og dansk* (K3 som snakker norsk);
- *Norsk eller noe blandet* (M5 som snakker norsk);
- *Norsk/dansk, et sammensurium, verken det ene eller det andet!* (M13 som snakker blandingssprog);
- *Dansk/norsk efter så mange år – tilnærmet norsk* (K20 som snakker blandingssprog);
- *Et blandingssprog dansk/norsk* (K23 som snakker blandingssprog);
- *En blanding av norsk og dansk* (K29 som snakker norsk);
- *Ganske almindelig, med både dansk-norsk* (M31 som snakker dansk);
- *Blanding mellom dansk og norsk* (K33 som snakker blandingssprog);
- *Norsk-dansk* (M35 som snakker blandingssprog);
- *Utrolig blandet alt efter humør prøver at snakke dansk blir lidt sørlandsdialekt* (K40 som snakker blandingssprog);
- *Blanding af norsk/dansk* (M44 som snakker blandingssprog);
- *Cirkussprog!!! En salig blanding af norsk og dansk* (K49 som snakker dansk).

Norsk med dansk præg: 11 informanter

- *Norsk med dansk accent* (M4 som snakker blandingssprog og M14 som snakker blandingssprog);
- *Flytende norsk, men det bærer preg av flere dialekter og enkelte danske ord* (M9 som snakker to sprog);
- *Norsk med tydelig dansk accent og tonefall* (M11 som snakker blandingssprog);
- *Norsk med danske ord og vendinger* (M17 som snakker blandingssprog);
- *Norsk med innslag av danske toner* (K19 som snakker blandingssprog);
- *Norsk i en dansk udgave* (K28 som snakker blandingssprog);

- *Norsk, men udtalen lyder dansk* (K32 som snakker blandingssprog);
- *Norsk med lidt dansk indimellem* (M38 som snakker blandingssprog);
- *Norsk med dansk aksent* (M45 som snakker blandingssprog);
forsøger å tale norsk så godt jeg kan (M47 som snakker blandingssprog).

To sprog: 10 informanter

- *Østlandsk norsk, dansk, fransk feilfritt* (K18 som snakker dansk og norsk);
- *Dansk + et pseudo norsk/dansk* (M27 som snakker blandingssprog og dansk);
- *Norsk i Norge med spor av dansk, dansk med feil ordstilling i Danmark* (M37 som snakker norsk);
- *Rent norsk og rent dansk* (K41 som snakker norsk og dansk);
- *Dansk/norsk hjemme og på arbejde, dansk med danskere* (K48 som snakker blandingssprog og dansk);
- *Norsk i Norge, men dansk (flytende) i Danmark* (K56 som snakker norsk og dansk);
- *Norsk når jeg er sammen med norske, dansk med foreldre, fam. fra Danmark* (K57 som snakker norsk og dansk i Danmark);
- *Norsk og et efterhånden dårligere dansk til feriebrug eller sammen med danske venner* (K58 som snakker dansk – og norsk eller blandingssprog?¹⁰);
- *Tospråklig, snakker flytende norsk og dansk* (M59 som snakker norsk og dansk);
- *Tror jeg klarer begge dele* (K60 som snakker norsk og dansk).

Norsk: 6 informanter

- *Norsk/sørlandsk* (K1 som snakker norsk);
- *Norsk, forholdsvis bra* (K51 som snakker norsk);
- *Norsk* (K52 som snakker norsk);
- *Norsk – bergensdialekt* (M53 som snakker norsk);

¹⁰ Usikkerheden skyldes at K58 ved en fejltagelse er interviewet af en dansk interviewer. Derfor er det ikke muligt at vurdere om hendes sprog er overvejende norsk eller blandingssprogspræget.

- *Sørlandsdialekt, altså norsk* (K54 som snakker norsk);
- *Norsk med typisk bergensdialekt* (M55 som snakker norsk).

Som vi ser, er der i langt de fleste tilfælde samsvar mellem informanternes sproglige selvkarakteristikker og deres talesprog i interview-situationen hvor de snakker med en norsk interviewer. Det betyder at deres vurdering af eget talesprog er realistisk.

De fleste danskere i Norge snakker blandingssprog eller dansk med tilpasninger til norsk og føler sig danske eller både danske og norske. De fleste karakteriserer deres talesprog som dansk med tilpasninger til norsk eller blandingssprog. Desuden er der en lille gruppe norsktalende danskere som føler sig norske eller både norske og danske, og der er en lille gruppe tosprogede som føler sig både danske og norske. Endelig er der nogle få informanter som snakker blandingssprog, to sprog eller norsk og som ikke føler sig dansk eller norsk, men skandinavisk, som europæer eller udenlandsdanske.

6 Sproglig adfærd og identitet

Sprog regnes for et vigtigt identitetslement (jf. fx Gumperz og Cook-Gumperz 1982, Steinset 1975 og Tabouret-Keller 1997). Gumperz og Cook-Gumperz skriver at social identitet etableres og opretholdes gennem sprog (1982: 7), og Tabouret-Kellers budskab er at talehandlinger er identitetshandlinger.

Når det gælder de danske informanternes identitetsudsagn og -opfattelser, kan det give mening at skelne imellem to slags identiteter; på den ene side er der deres nationale identitet, deres identifikation med Danmark og det at være dansk, hvor en dansk identitet kan være lig med at være vokset op i Danmark eller i en dansksindet familie i Norge, at være dansk statsborger og føle sig hjemme i Danmark. Her spiller sproget ikke den afgørende rolle, men er knyttet til danske kulturudtryk. På den anden side er der deres sociale identitet, deres tilhørsforhold til en social gruppe eller sociale grupper i Norge, fx norske kolleger eller både norske kolleger og norsk familie, og her vil det norske sprog have stor betydning. Selv om tidsfaktoren (antal år i Norge) spiller en vigtig rolle, er der en klar

tendens til at informanter som er dansk gift og har meget kontakt med andre danskere, også føler sig mere danske og snakker mere dansk end informanter der er norsk gift eller alene. Deres danske identitet har mange af informanter på en måde med sig og i sig, mens deres norske identitet opstår og udvikler sig i kraft af deres omgang med nordmænd og norsk kultur.

Der er forskellige opfattelser blandt mine danske informanter om hvad dansk sprog betyder for deres identitet som danskere. Nogle mener at der er en sammenhæng, andre er usikre og atter andre mener at der ikke er en sammenhæng. De forskellige synspunkter kommer frem i disse citater:

(38) Ja det har det vel siden sprog er en del af kulturen (K48, som føler sig dansk, i samtale).

(39) Ja det er klart at så længe mit sprog er som det er så føler jeg mig ikke som norsk (M46, som føler sig skandinavisk og snakker blandingssprog, i samtale).

(40) Ja det har det vel litt kanskje [...] det er vanskelig å si (M38, som føler sig norsk, i samtale).

(41) Jeg tror det har lite med språk å gjøre (M27, som føler sig dansk, i samtale).

(42) Nej der er ingen sammenhæng med sproget. Nej det er sådan jeg er. Jeg er dansk statsborger (K41, som føler sig dansk, i samtale).

(43) Nej jeg tror det er simpelthen opdragelsen. Det er arv og miljø. Det er hvor du er vokset op de første tyve år (K50, som føler sig dansk, i samtale).

For oversigtens skyld kan vi dele informanterne i fire hovedgrupper med forskellige kombinationer af sproglig adfærd og identitetsopfattelser (6 af de 60 informanter falder dog uden for de fire grupper):

Gruppe 1: Dansk tilpasset norsk – dansk identitet eller både dansk og norsk identitet (13 informanter)

Her finder vi de informanter som synes det er vigtigt at *tale* dansk, eller evt. både at tale og skrive dansk, og som gør en bevidst indsats for det, men som også akkommoderer leksikalsk og udtalemæssigt til norsk. De føler sig danske, eller både danske og norske.

Gruppe 2: Blandingsprog – dansk identitet, norsk identitet eller både norsk og dansk identitet (25 informanter)

I denne gruppe finder vi de danskere der snakker – og evt. skriver et dansk-norsk blandingsprog. De føler sig danske, norske eller en blanding.

Gruppe 3: To sprog – både dansk og norsk identitet (8 informanter)

Her er der en lille flok med tosprogede informanter som snakker dansk og norsk. De føler sig både danske og norske.

Gruppe 4: Norsk talesprog – norsk identitet eller både dansk og norsk identitet (8 informanter)

Denne gruppe består af informanter som kun snakker norsk og som føler sig norske eller både norske og danske.

Det samlede billede vi får ved at sammenligne informanternes identitetsopfattelser, deres talesprog og sproglige selvkaraktistik, viser samsvar i mange tilfælde, men også som forventet variation.

Generelt er der på gruppeniveau samsvar mellem informanternes sproglige adfærd og deres selvkaraktistik, men med den undtagelse at blandingsprogsgruppen omfatter flere end dem der karakteriserer sig selv som blandingsprogstalende. Det betyder dog alligevel at svarene på de indledende spørgsmål er overvejende bekræftende: der er en sammenhæng mellem informanternes opfattelse af sig selv som danske, norske, begge dele eller bare norske og deres sproglige adfærd, og deres selvkaraktistik er i ret god overensstemmelse med deres sproglige adfærd og deres identitetsopfattelse, men der er også en række undtagelser. Nogle af dem kommer frem i citaterne ovenfor.

Ser vi nøjere på hver enkelt informants identitetsopfattelse, selv-karakteristik og talesprog, så der er på individniveau både en klar sammenhæng i mange tilfælde og variation i andre tilfælde. Mange af informanterne føler sig danske, men snakker blandingssprog, men kalder det dansk tilpasset norsk eller norsk med danske træk. Måske både fordi blandingssprog er en ringeagtet varietet, især blandt andre danskere i Norge, og fordi en del af informanterne ikke selv oplever at de snakker blandingssprog, men norsk med danske træk. Det fremgår tydeligt når vi sammenligner deres sproglige selv-karakteristik og deres talesprog. Men det er ikke til at vide om det er betegnelsen blandingssprog de undgår, eller om de mener at de snakker mere norsk end blandingssprog.

Mange af de danske informanter fortæller at de gerne ville være bedre til at snakke norsk, og flere fortæller også at de oprindeligt havde en ambition om at lære norsk som de måtte opgive fordi det blev for vanskeligt, især på grund af den sproglige nærhed mellem dansk og norsk. Mange giver udtryk for sproglig usikkerhed og utilfredshed med deres talesprog. Det gælder især dem som føler sig både danske og norske og snakker blandingssprog. For nogle er den sproglige usikkerhed så stor at de har skriveproblemer eller helt undgår at skrive. Mange blandingssprogstalende oplever både de mange forståelsesproblemer når nordmænd ikke forstår dansk – eller blandingssprog – og de kommentarer de får fra nordmænd og andre danskere som frustrerende og irriterende, og dette kan tænkes at have betydning på den måde at det forstærker eller svækker deres danske identitet og/eller gør det modsatte ved deres norske identitet. Under alle omstændigheder ser det ud til at sociale identitetsopfattelser spiller en anden og større rolle for informanternes sproglige akkommodation til norsk end deres nationale identitetsopfattelser.

En omfattende analyse hvor sociale, psykologiske og personlige faktorer bliver relateret til danskeres sproglige adfærd i Norge, herunder deres akkommodation til norsk, vil kunne fortælle os mere

om både identitetsopfattelser og -faktorer og den sociale betydning af informanternes sproglige akkommodation.

Litteratur

- Andersen, H. C. 1995. Bodil Udsen læser 11 eventyr af H.C. Andersen. Reitzel, København [lydbånd].
- Bertelsen, Henrik 1927. Dansk Sproghistorie til Skolebrug. Gyldendal, København [2. udg.].
- Bourhis, Richard Y. 2001: 5–35. Acculturation, language maintenance, and language shift. I: Klatter-Folmer, Jetske og Piet Van Avermaet (red.): Theories on maintenance and loss of minority languages. Towards a more integrated explanatory framework. Waxmann Verlag, Münster.
- Brodersen, Randi Benedikte 1998: 57–78. Leksikalsk akkommodation blandt 11 danskere i Norge. I: Akselberg, Gunnstein og Jarle Bondevik (red.): Ord etter ord. Heidersskrift til Oddvar Nes. Norsk bokreidingslag, Bergen.
- Brodersen, Randi Benedikte 2000. Det kvalitative telefoninterview og andre interviewmetoder i sociolingvistikken. I: Målbrytning 4. Universitetet i Bergen, Bergen.
- Brodersen, Randi Benedikte 2002: 139–159. "Jeg føler meg mest norsk, men jeg føler meg en god del dansk også". Om national identitet og sproglig adfærd blandt danskere i Norge. I: Nordica Bergensia 26.
- Brønsted, Mogens 1953. Danske i Norge. En rejse gennem rejseskildringerne. Gyldendal, Oslo/Rosenkilde og Bagger, København.
- Bø, Inge 1978. Ungdom og naboland. En undesøkelse av skolens og fjernsynets betydning for nabospråksforståelsen. Rogalands-forskning Rapport 4, Stavanger.
- Cargile, Aaron, Howard Giles og Richard Clément 1995: 189–208. Language, Conflict, and Ethnolinguistic Identity Theory. I: Research in Human Social Conflict I. JAI Press, London.
- Christiansen, Palle O. og Uffe Østergård 1992: 13–56. Folket, landet og nationen. I: Østergård, Uffe (red.).
- Dahlerup, Verner 1921. Det danske Sprogs Historie i almenfattelig Fremstilling. Schultz, København [7. udg.].
- Eckert, Penelope 2000. Linguistic Variation as Social Practice. Blackwell, Oxford.
- Erikson, Erik H. 1992. Identitet, ungdom og kriser. Reitzel, København. [1. udg. 1968].

- Feldbæk, Ole (red.) 1991–92. Dansk Identitetshistorie 1-4. Reitzel, København.
- Feldbæk, Ole 1992: 57–77. Dansk Identitet 1740–1992. Et rids. I: Østergård, Uffe (red.) 1992.
- Feldbæk, Ole 1997: 234–237. Dansk identitet. I: Den Store Danske Nationalencyklopædi 9. Gyldendal, København.
- Fink, Hans 1991: 204–226. Om identiteternes identitet. I: Fink, Hans og Hans Hauge (red.).
- Fink, Hans og Hans Hauge (red.) 1991. Identiteter i forandring. Aarhus Universitetsforlag, Århus.
- Gadamer, Hans-Georg 1972. Wahrheit und Methode. Grundzüge einer Philosophischer Hermeneutik. Mohr, Tübingen. [1. udgave 1960].
- Gumperz, John J. og Jenny Cook-Gumperz 1982: 1–21. Introduction: language and the communication of social identity. I: Gumperz, John J. (red.): Language and social identity. Cambridge University Press, Cambridge/London/ New York/New Rochelle/Melbourne/ Sydney.
- Hansen, Carsten Yndigegn, Karen Margrethe Pedersen og Michael Schack 2002. Unges holdninger til nabolandet. Institut for Grænseregionsforskning, Aabenraa.
- Haugen, Einar 1953: 225–249. Nordiske sprogproblemer – en opinionsundersøgelse. I: Nordisk Tidsskrift 29.
- Holm, Lars og Helle Laursen 1997: 35–39. Rødder og fødder. Om identitet, sprog og tosprogethed. I: Fællesskrift 97. Sproglig opdagelse. Sproglig opdragelse. Dansk lærerforening, København.
- Haastrup, Niels og Ulf Telemann 1978. Svensk, dansk eller skandinavisk? En interviewundersøgelse af svenske læreres sproglige situation ved et dansk universitet. ROLIG-papir 14. Roskilde Universitetscenter, Roskilde.
- Kerswill, Paul 1994. Dialects Converging. Rural Speech in Urban Norway. Clarendon Press, Oxford.
- Knudsen, Anne 1998. Identiteter i Europa. Eilers, København.
- Kvale, Steinar 1997. InterView. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview. Reitzel, København.
- Køppe, Simo, Uffe Østergård, Ole Feldbæk og Jørn Lund 1997: 232–237. Identitet. I: Den Store Danske Nationalencyklopædi 9. Gyldendal, København.
- Labov, William 1966. The Social Stratification of English in New York City. Center for Applied Linguistics; Washington D.C.
- Labov, William 1972. Sociolinguistic Patterns. University of Pennsylvania Press, Philadelphia.

- Labov, William 1984: 28–53. Field methods of the Project on Linguistic Change and Variation. I: Baugh, John og Joel Sherzer (red.): *Language in Use. Readings in Sociolinguistics*. Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey.
- Labov, William 1999. The organization of Dialect Diversity in North America. University of Pennsylvania [Udskrift af internetartikel 1.9.1999].
- Ladegaard, Uffe 2002. *Sprogholdninger og etnisk identitet*. Odense Universitetsforlag, Odense.
- Liebkind, Karmela 2001: 388–406. Acculturation. I: Rupers Brown og Sam Gaertner (red.): *The Blackwell Handbook of Social Psychology: Intergroup Processes*. Blackwell, Massa-chusetts/ Oxford.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (red.) 1992. På sporet af dansk identitet. *Spektrum*, København.
- Maurud, Øivind 1976. *Nabospråksforståelse i Skandinavia. En undersøgelse om gjensidig forståelse av tale- og skriftspråk i Danmark, Norge og Sverige*. Nordisk Råd, Stockholm.
- Mæhlum, Brit (red.) 1993. Hva er "identitet"? Rapport fra et tverrfaglig seminar ved Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø 7.–8. mai 1992. Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Nielsen, Erling 1990. *Vor mand i Oslo. En tekstmosaik af Erling Nielsen. Redigeret af Werner Svendsen*. Gyldendal, Oslo.
- Nordenstam, Kerstin 1979. *Svenskan i Norge. Språklig variation hos svenska invandrare i Bergen*. Göteborg universitet, Göteborg.
- Nordberg, Bengt 1971: 7–15. En undersökning av språket i Eskilstuna. I: *Språkvård. Tidskrift utgiven av Nämnden för svensk språkvård*. Nr. 3.
- Nordberg, Bengt 1982: 92–119. Sociolingvistisk dataindsamling. I: Thelander, Mats (red.): *Talspråksforskning i Norden. Mål – material – metoder*. Studentlitteratur, Lund.
- Omdal, Helge 1994. *Med språket på flyttefot. Språkvariasjon og språkstrategier blant setesdøler i Kristiansand*. Uppsala universitet, Uppsala.
- Pedersen, Inge Lise 2001: 41–55. Talesprog som identitetsskaber og identitetsudtryk. I: *Nordlit. Arbeidsskrift i litteratur 10*. Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Pedersen, Karen Margrethe 2000. *Dansk sprog i Sydslesvig. Det danske sprogs status inden for det danske mindretal i Sydslesvig 1–2*. Institut for Grænseregionsforskning, Aabenraa.
- Preston, Dennis 1999: xxiv–xi. Introduction. I: Preston, Dennis (red.): *Perceptual Dialectology I*. Benjamins, Amsterdam/ Philadelphia.

- Quist, Pia 1998. Ind i gruppen, ind i sproget. En undersøgelse af sammenhænge mellem andetsprogstilegnelse og identitet. Danmarks Lærerhøjskole, København.
- Reddy, Prakash G. 1991. Sådan er danskerne! En indisk antropologs perspektiv på det danske samfund. Grevas, Mørke.
- Shepard, Carolyn A., Howard Giles og Beth. A. Le Poire 2001: 33–56. Communication Accommodation Theory. I: W. Peter Robinson og Howard Giles (red.): *The New Handbook of Language and Social Psychology*. Wiley, Chichester/New York/Weinham/Brisbane/Singapore/Toronto.
- Skautrup, Peter 1968. *Det Danske Sprogs Historie*. I–IV. Gyldendal, København.
- Statistisk sentralbyrå 2001. *Statistisk årbok 2001*. Oslo.
- Steinset, Åge 1975: 7–60. *Språk og identitet*. I: Steinset, Åge og Jo Kleiven: *Språk og identitet*. 1975. Det Norske Samlaget, Oslo.
- Tabouret-Keller, Andrée 1997: 315–326. *Language and Identity*. I: Coulmas, Florian (red.): *The Handbook of Sociolinguistics*. Blackwell, Oxford.
- Teigen, Karl Halvor 1993: 13–19. *Identitetsbegrepet – noen psykologiske refleksjoner*. I: Mæhlum, Brit (red.): *Hva er "identitet"?* Rapport fra et tverrfaglig seminar ved Institutt for språk og litteratur, Universitetet i Tromsø, 7.–8. mai 1992. Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Thelander, Mats 1980: 43–73. *Telefoninspelning som metod för språksociologisk datainsamling*. I: Widmark, Gun (red.): *Talspråksstudier. Insamling och analys*. Studentlitteratur, Lund.
- Thelander, Mats 1981. *Språklig variation och förändring — om sociolingvistiska metoder att belysa språkets nutidshistoria*. FUMS Rapport nr. 100. Uppsala universitet, Uppsala.
- Thelander, Mats 1983: 265–280. *På tal om språk kan man väl inte bygga en beskrivning av naturligt talspråk?* I: Andersson, Erik, Mirja Saari og Peter Slotte: *Struktur och variation*. Festskrift til Bengt Loman 7.8.1983. Åbo Akademi, Åbo.
- Trudgill, Peter 1986. *Dialects in Contact*. Blackwell, Oxford.
- Uhlmann, Ulla Börestam 1991. *Språkmöten och mötesspråk i Norden*. Nordisk Sprogsekretariat, Oslo.
- Uhlmann, Ulla Börestam 1994. *Skandinaver samtaler. Språkliga och interaktionella strategier i samtal mellan danskar, nörman och svenskar*. Uppsala universitet, Uppsala.
- Villadsen, Jeppe 2001. *Grundtvig og Dybbøl skabte os*. I: *Information*. 7.12.2001.

-
- Weinreich, Uriel 1974. *Languages in Contact. Findings and Problems.* Mouton, Haag/Paris [først udgivet i 1953].
- Østergård, Uffe 1991: 144–184. National og etnisk identitet. I: Fink, Hans og Hans Hauge (red.).
- Østergård, Uffe (red.) 1992. *Dansk Identitet?* Aarhus Universitetsforlag, Århus.